



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 179/2020-33

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 7. júla 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Petra Molnára prerokoval prijatú ústavnú sťažnosť [REDACTED], zastúpeného Advokátskou kanceláriou Tomáš Petko s. r. o., Drotárska cesta 7, Bratislava, v mene ktorej koná advokát JUDr. Tomáš Petko, PhD., vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 20 CoP 167/2018-1985 z 29. januára 2020 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné práva [REDACTED] podľa čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 20 CoP 167/2018-1985 z 29. januára 2020 p o r u š e n é b o l i .

2. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 20 CoP 167/2018-1985 z 29. januára 2020 zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.

3. [REDAKOVANÉ] priznáva náhradu trov konania v sume 450,28 € (slovom štyristopäťdesiat eur a dvadsaťosem centov), ktorú je Krajský súd v Bratislave p o v i n n ý vyplatiť na účet Advokátskej kancelárie Tomáš Petko s. r. o., Drotárska cesta 7, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav veci a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 11. marca 2020 doručená ústavná sťažnosť [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie základných práv podľa čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 4, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 20 CoP 167/2018-1985 z 29. januára 2020 (ďalej len „napadnutý rozsudok“).

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že Okresný súd Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) rozhodol rozsudkom sp. zn. 28 P 194/2013 z 21. februára 2018 o úprave rodičovských práv k maloletej (ďalej len „rozsudok o úprave práv a povinností“, v citáciách aj „podkladové rozhodnutie“) tak, že otec (sťažovateľ, pozn.) je oprávnený stretávať sa s maloletou „... po dobu prvých piatich mesiacov formou asistovaných stretnutí za prítomnosti odborného pracovníka príslušného zariadenia v Krízovom stredisku Dúha...“

Matka je povinná zabezpečiť účasť maloletého dieťaťa na stretnutiach v čase a mieste, ktoré si určí Krízové stredisko Dúha.

Následne po uplynutí piatich mesiacov je otec oprávnený stretávať sa s maloletou každý týždeň v utorok od 15:00 do 19:00 hod. a každý nepárny víkend od piatka od 15:00 do nedele do 19:00 hod.

Tento rozsudok je vykonateľný doručením (dňa 24. 5. 2018)“.

3. Proti rozsudku o úprave práv a povinností podali sťažovateľ, matka maloletej aj Krízové stredisko Dúha odvolania.

4. Vzhľadom na skutočnosť, že rozsudok o úprave práv a povinností bol vykonateľný doručením a napriek tomu nedošlo k realizácii stretnutí sťažovateľa s maloletou, podal sťažovateľ návrh na výkon rozhodnutia. Okresný súd však uznesením sp. zn. 47 Em 5/2018 z 25. septembra 2018 (ďalej len „uznesenie o zastavení konania o výkone rozhodnutia“) konanie zastavil s odôvodnením, že nastala okolnosť, ktorá spôsobila zánik povinnosti uloženej rozsudkom o úprave práv a povinností [§ 390 písm. d) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“)]. Touto okolnosťou bol podľa názoru okresného súdu rozvod manželov (sťažovateľ a matka maloletej). Manželstvo bolo rozvedené rozsudkom okresného súdu sp. zn. 61 P 71/2013 z 21. marca 2018. Výrok o rozvode manželstva nadobudol právoplatnosť 3. júla 2018, avšak výrok, ktorým boli upravené rodičovské práva a povinnosti, z dôvodu podaného odvolania oboma rodičmi právoplatnosť nenadobudol a „do dnešného dňa o ňom nie je rozhodnuté“.

Sťažovateľ podal proti uzneseniu okresného súdu o zastavení konania o výkon rozhodnutia odvolanie, o ktorom krajský súd rozhodol uznesením sp. zn. 21 CoE 103/2019 zo 14. mája 2019 (ďalej len „potvrdzujúce uznesenie“) tak, že uznesenie okresného súdu o zastavení konania potvrdil. Proti potvrdzujúcemu uzneseniu krajského súdu sťažovateľ podal ústavnú sťažnosť, o ktorej ústavný súd rozhodol nálezom sp. zn. II. ÚS 271/2019 z 23. januára 2020 (ďalej aj „nález ústavného súdu“), pričom vyslovil porušenie sťažovateľových práv potvrdzujúcim uznesením krajského súdu, ktoré zrušil, a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie.

Nález ústavného súdu bol právnemu zástupcovi sťažovateľa doručený 12. februára 2020.

5. Sťažovateľovi bol 26. februára 2020 doručený napadnutý rozsudok krajského súdu, ktorým bolo rozhodnuté o odvolaniach účastníkov konania proti rozsudku o úprave práv a povinností (ktorý sa mal vykonať aj v zmysle nálezu ústavného súdu). Napadnutý rozsudok potvrdil zverenie maloletej do osobnej starostlivosti matky a spravovanie jej majetku oboma rodičmi (výrok I), zmenil podmienky sumy výživného (výrok II), výrok o úprave styku maloletej s otcom zrušil a konanie o úprave styku do rozvodu zastavil (výrok III), výrok o trovách konania potvrdil (výrok IV) a rozhodol že právo na náhradu trov odvolacieho konania nemá nikto (výrok V).

V tejto súvislosti sťažovateľ uviedol: *«Sťažovateľ považuje za potrebné poukázať na to, že Krajský súd v Bratislave má síce v „obnovenom“ vykonávacom konaní konať a Podkladové rozhodnutie vykonať, toto Podkladové rozhodnutie však len pár dní pred doručením Nálezu sám zrušuje a konanie zastavuje. Aj napriek Nálezu teda Krajský súd v Bratislave konať vo veci výkonu rozhodnutia nebude - nemá vykonať aké rozhodnutie.»*

6. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že podstata námietok je v zásade rovnaká ako v predchádzajúcej ústavnej sťažnosti (ktorou sťažovateľ napadol vykonávacie konanie). Sťažovateľ predovšetkým namieta to, že právoplatnosťou výroku o rozvode manželstva má byť zrušené akékoľvek rozhodnutie o úprave práv a povinností vydané do uvedeného momentu za predpokladu, že spolu s právoplatnosťou výroku o rozvode nenadobudol právoplatnosť výrok o úprave práv a povinností po rozvode.

Sťažovateľ argumentoval, že právny poriadok neustanovuje, že súd by mal rozhodovať o úprave rodičovských práv v dvoch kategóriách – do rozvodu a po rozvode, a zároveň, že rozsudok o úprave práv a povinností nestanovil časové obmedzenie výroku o zverení do osobnej starostlivosti alebo výroku o styku sťažovateľa s maloletou.

K otázke výživného a s ním súvisiaceho porušenia svojich práv sťažovateľ uviedol: *„Výrokom KS BA č. III Krajský súd v Bratislave porušil ústavné právo sťažovateľa vlastníť majetok tým, že zaviazal sťažovateľa na zaplatenie výživného, ktoré už ale zaplatil. Krajský*

súd v Bratislave zrejme nezohľadnil skutočnosť, že Rozsudok bol vykonateľný doručením. Sťažovateľ bol teda povinný zaplatiť zročné výživné vo výške 3630,- Euro (čo aj v zmysle Rozsudku urobil) a tiež povinný od doručenia Rozsudku platiť riadne výživné vo výške 200,- Euro (čo taktiež urobil pri prvom termíne úhrady riadneho výživného po vykonateľnosti Rozsudku).

Sťažovateľ sa domnieva, že Výrokom KS BA č. II a Výrokom KS BA č. III súd porušil právo sťažovateľa na spravodlivé prejednanie veci v zmysle čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy...“

7. Požiadavku primeraného finančného zadosťučinenia v sume 25 000 € odôvodnil najmä takmer sedem rokov trvajúcou právnou neistotou, ako aj nemožnosťou stýkať sa s maloletou dcérou napriek niekoľkým rozhodnutiam ústavného súdu. Okrem iného uviedol: „... žiadosť o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia neodôvodňuje právnou neistotou ani nedôverou v právny štát. Odôvodňuje ju predstavami sudcov Ústavného súdu SR po prečítaní vyššie uvedeného odseku, ktoré sú ale pre sťažovateľa tvrdou realitou. Takéto odňatie vlastného dieťaťa s neexistenciou vízie navrátenia sťažovateľ vníma rovnako, ako keby jeho dcéru uniesli a bez ohľadu na zaplatené výkupné ju únoscovia nikdy nevydali. Sťažovateľova citová ujma je nevyčísliteľná a priznanie akéhokoľvek finančného zadosťučinenia, v tisícoch či miliónoch eur sťažovateľovi dcéru a premárnených sedem rokov života bez nej nevráti.“

8. Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd rozhodol o jeho ústavnej sťažnosti nálezom:

„1) Krajský súd v Bratislave Rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 20 CoP/l67/2018-1985 zo dňa 29. 1.2020 porušil právo sťažovateľa priznané v článku 19 odsek 2 Ústavy Slovenskej republiky na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života, porušil právo sťažovateľa priznané v článku 41 odsek 4 Ústavy Slovenskej republiky na ochranu pred neoprávneným odlúčením rodiča od maloletého dieťaťa proti jeho vôli, porušil právo sťažovateľa priznané v článku 46 odsek 1 Ústavy Slovenskej republiky na ochranu práva na súdnu ochranu a práva

na spravodlivé súdne konanie, porušil právo sťažovateľa priznané v článku 48 Ústavy Slovenskej republiky na ochranu práva na majetok, porušil právo sťažovateľa priznané v čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd na spravodlivé prejednanie jeho veci nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

2) Rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 20CoP116712018-1985 zo dňa 29.1.2020 zrušuj e a vracia vec na ďalšie konanie.

3) Ústavný súd SR priznáva sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie...

4) Krajský súd v Bratislave je povinný uhradiť sťažovateľovi trovy konania...“

9. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval a uznesením č. k. II. ÚS 179/2020-14 z 28. apríla 2020 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie v časti namietajúcej porušenie základných práv podľa čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom krajského súdu.

Ústavnú sťažnosť v časti namietajúcej porušenie základného práva podľa čl. 48 ústavy ústavný súd odmietol z dôvodu nesplnenia zákonom predpísaných náležitostí podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde.

II.

Vyjadrenie zúčastnenej osoby, odporcu a replika sťažovateľa

10. Ústavný súd podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde predložil prijatú ústavnú sťažnosť účastníkom konania a zúčastnenej osobe na vyjadrenie a podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde účastníkov konania vyzval na oznámenie, či v prejednávanej veci súhlasia s upustením od ústneho pojednávania.

Účastníci konania pred ústavným súdom vo svojich vyjadreniach doručených ústavnému súdu súhlasili s prerokovaním podanej ústavnej sťažnosti bez nariadenia ústneho pojednávania.

11. Predseda krajského súdu doručil 17. júna 2020 vyjadrenie k ústavnej sťažnosti, v ktorom prezentoval vyjadrenie referujúcej sudkyne. Predseda krajského súdu vo vyjadrení zotrval na názore, že konanie o úpravu práv a povinností bolo ohraničené právoplatnosťou výroku o rozvode manželov vzhľadom na skutočnosť, že okresný súd a následne krajský súd rozhodovali o úprave práv a povinností k maloletej „na čas do rozvodu“.

Vo vzťahu k určeniu výživného predseda krajského súdu uviedol, že bolo potrebné určiť sumu výživného za obdobie od 31. októbra 2013 do právoplatnosti rozvodu manželstva, t. j. 3. júla 2018, a teda je „*bezpredmetné, či už otec na základe rozsudku súdu prvej inštancie uhrádzal výživné vo výške 200, -Eur mesačne, nakoľko odvolací súd určoval výlučne výživné za obdobie od 31.10.2013 do 3.7.2018 a ak aj otec v rámci vykonávacieho konania riadne preukáže, že v uvedenom období platil výživne od doručenia rozsudku súdu prvej inštancie... táto skutočnosť nemôže byť dôvodom na zmenu rozsudku... Inak povedané... odvolací súd nemôže určiť takpovediac nulové výživné...*“.

12. Ústavný súd o podanej ústavnej sťažnosti listom z 20. mája 2020 upovedomil zúčastnenú osobu v konaní pred ústavným súdom matku maloletej s tým, že má právo vyjadriť sa k nej v lehote 14 dní od doručenia upovedomenia. Zúčastnená osoba sa k ústavnej sťažnosti nevyjadrila.

13. Sťažovateľ vo svojom vyjadrení doručenom ústavnému súdu 19. júna 2020 oznámil, že „*nepovažuje za potrebné vyjadriť sa k vyjadreniu predsedu Krajského súdu v Bratislave*“.

III.

Relevantná právna úprava

14. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom,

ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Podľa čl. 127 ods. 2 prvej vety ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

15. Podľa čl. 19 ods. 2 ústavy každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.

16. Podľa čl. 41 ods. 4 ústavy starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov.

17. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

18. Podľa § 24 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“) v rozhodnutí, ktorým sa rozvádza manželstvo rodičov maloletého dieťaťa, súd upraví výkon ich rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu na čas po rozvode, najmä určí, komu maloleté dieťa zverí do osobnej starostlivosti, kto ho bude zastupovať a spravovať jeho majetok. Súčasne určí, ako má rodič, ktorému nebolo maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti, prispievať na jeho výživu, alebo schváli dohodu rodičov o sume výživného.

19. Podľa § 36 ods. 1 zákona o rodine rodičia maloletého dieťaťa, ktorí spolu nežijú, môžu sa kedykoľvek dohodnúť o úprave výkonu ich rodičovských práv a povinností. Ak sa nedohodnú, súd môže aj bez návrhu upraviť výkon ich rodičovských práv a povinností, najmä určí, ktorému z rodičov zverí maloleté dieťa do osobnej starostlivosti.

20. Podľa § 100 Civilného mimosporového poriadku (ďalej aj „CMP“) s konaním o rozvod manželstva je spojené konanie o úpravu pomerov manželov k ich maloletým deťom na čas po rozvode.

21. Podľa § 161 ods. 1 CSP ak tento zákon neustanovuje inak, súd kedykoľvek počas konania prihliada na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať a rozhodnúť (ďalej len „procesné podmienky“).

Podľa § 161 ods. 2 CSP ak ide o nedostatok procesnej podmienky, ktorý nemožno odstrániť, súd konanie zastaví.

IV.

Ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a samotné posúdenie veci ústavným súdom

22. Ťažiskom ústavnej sťažnosti je tvrdenie o porušení práv sťažovateľa napadnutým rozsudkom krajského súdu, ktorým bolo konanie o úprave práv a povinností k maloletej zastavené z dôvodu nadobudnutia právoplatnosti výroku o rozvode manželov.

23. Hoci sťažovateľ napadol ústavnou sťažnosťou rozsudok krajského súdu ako celok, teda všetky jeho výroky, argumentácia uplatnená v ústavnej sťažnosti smeruje takmer výlučne proti výroku, ktorým krajský súd zastavil konanie vo vzťahu k úprave práv a povinností k maloletej (III. výrok napadnutého rozsudku), a preto ústavný súd zameral svoj prieskum napadnutého rozsudku s dôrazom na argumentáciu sťažovateľa, ako aj na predchádzajúci nález ústavného súdu práve na túto časť rozhodnutia krajského súdu.

24. Na začiatok ústavný súd zdôrazňuje a tiež prisvedčuje argumentácii sťažovateľa, že konanie na súde prvej inštancie bolo vedené vo veci úpravy práv a povinností k maloletej a že výrok, ktorým bol upravený styk otca s maloletou, nebol ohraničený rozvodom manželov.

Krajský súd v relevantnej časti odôvodnenia napadnutého rozsudku uviedol: „... že v tomto štádiu konania nemôže preskúmavať, tak odvolanie, ako ani dôvody, ktoré viedli súd prvej inštancie k určaniu predmetnej úpravy styku otca s maloletou. Inak povedané konanie o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností na čas po rozvode takpovediac predbehlo konanie o úpravu práv a povinností k maloletej na čas do rozvodu, s odôvodnením, že správoplatnením výroku o rozvode manželstva, t. j. dňom 3.7.2018 už

musí platiť iba úprava styku otca s maloletou po rozvode, nakoľko na čas do rozvodu táto úprava styku už nie je možná, ani reálna. Inak povedané, právoplatnosťou výroku o rozvode manželstva odpadol predmet konania a to úprava styku otca s maloletou na čas do rozvodu, a preto odvolaciemu súdu absentuje podmienka konania, t. j. v tomto prípade nemožnosť konania o úprave styku otca s maloletou na čas do rozvodu. Na základe uvedeného odvolací súd s poukazom na ustanovenie § 161 ods. 1, 2 Civilného sporového poriadku uvedenú procesnú situáciu vyhodnotil tak, že absentuje procesná podmienka konania, a preto bolo potrebné v tomto prípade zrušiť výrok rozsudku súdu prvej inštancie, ohľadom úpravy práv a povinností k maloletej na čas rozvodu, a toto konanie v tejto časti zastaviť.“

25. Všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné práva obmedziť spôsobom zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu. Z tohto hľadiska musí všeobecný súd pri výklade a aplikácii príslušných právnych predpisov prihliadať na spravodlivú rovnováhu pri poskytovaní ochrany uplatňovaným právam a oprávneným záujmom účastníkov konania (obdobne napr. III. ÚS 271/05, III. ÚS 78/07). Princíp spravodlivosti a požiadavka materiálnej ochrany práv sú totiž v rámci koncepcie materiálneho právneho štátu podstatnými a neopomenuteľnými atribútmi právnej ochrany (predovšetkým súdnej).

26. V súvislosti s konaním krajského súdu ústavný súd poukazuje na čl. 8 dohovoru, podľa ktorého súdy sú povinné zverenými procesnými prostriedkami vytvárať predpoklady pre urovanie narušených vzťahov medzi rodičmi a deťmi vrátane donútenia, ak môže takéto opatrenie viesť k sledovanému cieľu a je primerané.

Zároveň je potrebné, aby súdy dbali za každých okolností na to, že záujem maloletého dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akýchkoľvek postupoch týkajúcich sa detí.

Záujem maloletého dieťaťa spravidla bez pochybností vyžaduje, aby sa na jeho výchove podieľal nielen jeden z rodičov, a to ten, ktorému bolo dieťa zverené do osobnej starostlivosti, pretože jeho výchovné predpoklady majú zahrňovať aj to, aby uznal rolu

a dôležitosť druhého rodiča v živote maloletého (rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 1206/09 z 23. februára 2010).

27. Ústavný súd konštatuje, že základná premisa teraz prejednávanej ústavnej sťažnosti je totožná s tou, ktorú sťažovateľ uplatnil v ústavnej sťažnosti proti potvrdzujúcemu rozhodnutiu krajského súdu (potvrdené zastavenie výkonu rozhodnutia z dôvodu nadobudnutia právoplatnosti výroku o rozvode). Vzhľadom na uvedené ústavný súd nepovažuje za účelné znovu opakovať východiská, na základe ktorých dospel k záverom uvedeným v náleze (II. ÚS 271/2019, pozn.), a zároveň konštatuje, že tieto sú plne aplikovateľné aj na teraz prejednávanú ústavnú sťažnosť.

28. Ústavný súd opakovane uvádza, že najlepší záujem maloletého je prvoradý v každom štádiu konania a stojí nad všetkým ostatným bez ohľadu na procesné štádium konania.

Je možné prisvedčiť tvrdeniu krajského súdu, že v čase po rozvode manželstva má platiť úprava rodičovských práv, ako bolo dohodnuté či rozhodnuté v rámci konania o rozvod manželstva. Nie je však možné súhlasiť s konkrétnym rozhodnutím v danom prípade, keďže krajskému súdu boli pri rozhodovaní známe okolnosti, za ktorých prebehlo konanie o rozvod manželstva (odvolanie proti výroku o úprave práv a povinností), ako aj okolnosti viažuce sa k účastníkom konania, najmä otázky ich vyhroteného konfliktu a tiež závery znaleckých posudkov, vyjadrenia kolízneho opatrovníka, Okresnej prokuratúry Bratislava II a komisára pre deti. Nemalú úlohu zohráva tiež skutočnosť dlhodobého pretrhnutia kontaktu otca a dcéry.

Konanie o rozvod manželstva je v zmysle § 24 zákona o rodine obligatórne spojené aj s konaním o úprave práv a povinností k maloletým na čas po rozvode, avšak len od času, ktorý nastane po právoplatnosti výroku o rozvode. Zároveň ale platí, že podľa § 36 ods. 1 druhej vety zákona o rodine ak sa rodičia na úprave práv a povinností nedohodnú, konajúci súd môže upraviť výkon rodičovských práv a povinností aj bez návrhu. Cieľom takejto koncepcie úpravy rodičovských práv a povinností je bezpochyby sledovanie najlepšieho záujmu maloletých, resp. aby v prípade sporov medzi rodičmi boli práva a povinnosti detí objektívne chránené po celý čas konania (pred i po rozvode), a nie aby sa dieťa v určitom

štádiu konania (ktoré síce pozostáva z čiastkových konaní) ocitlo v „*právnom vákuu*“, ako to uviedol okresný súd.

29. Úprava obsiahnutá v rozsudku poručenského súdu stratí účinnosť právoplatnosťou výrokov týkajúcich sa výkonu rodičovských práv a povinností na čas po rozvode. Zánik účinnosti tejto úpravy nemožno viazať na právoplatnosť výroku o rozvode manželstva, keďže výrok o rozvode manželstva a výrok o úprave výkonu rodičovských práv a povinností na čas po rozvode majú samostatný skutkový základ, v opravnom konaní sa preskúmavajú samostatne, takže nemožno vyvodit', že by museli nadobudnúť právoplatnosť súčasne (R 40/1965).

30. V teraz prejednávanom prípade nastala situácia, že výrok o rozvode manželov nadobudol právoplatnosť a obaja rodičia sa zároveň proti výroku o úprave práv a povinností k maloletej odvolali, teda tento výrok nie je právoplatný, resp. v čase rozhodovania krajského súdu o odvolaní sťažovateľa proti rozhodnutiu okresného súdu o úprave práv a povinností nebol právoplatný.

Vzhľadom na všetky okolnosti a špecifiká prípadu, riadiac sa ochranou najlepšieho záujmu maloletej (bez ohľadu na zložitosť veci), mal krajský súd vychádzať z predpokladu, že vzťahy medzi rodičmi maloletej sú rozvrátené v takej miere, že dohoda o úprave práv a povinností (do rozhodnutia o odvolaní proti výroku o úprave práv a povinností) medzi nimi nie je reálna a na druhej strane potreba znovunadviazania vzťahu medzi otcom a dcérou je podľa odborných vyjadrení prednesených v konaní vysoko žiaduca.

31. Ústavný súd konštatuje, že výklad krajského súdu o tom, že existujú okolnosti (právoplatnosť výroku o rozvode manželstva) odôvodňujúce zastavenie konania (§ 161 ods. 1 a 2 CSP) o odvolaní proti rozsudku okresného súdu o úprave práv a povinností, nie je ústavne akceptovateľný najmä s prihliadnutím na záujmy maloletej.

32. Všeobecný súd by mal preto vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení rozhodnutia dbať na jeho celkovú presvedčivosť, teda na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís došiel, boli

pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že práve súd má poskytovať v občianskom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 332/09, III. ÚS 678/2016).

33. Krajský súd pri svojom rozhodovaní v prvom rade nerešpektoval najlepší záujem maloletej, keď zastavil konanie o odvolaní proti rozsudku o úprave práv a povinností bez toho, aby sa presvedčil, akým spôsobom je najlepší záujem maloletej zabezpečený, či sa sám pokúsil záujmy maloletej chrániť. V dôsledku tohto konania napadnutým rozsudkom porušil označené práva sťažovateľa. Podľa názoru ústavného súdu bol odvolací súd povinný dôsledne preskúmať všetky skutočnosti (berúc ohľad aj na čas, po ktorý sťažovateľ nemohol vykonávať svoje rodičovské práva, ako aj intenzitu narušenia vzájomných vzťahov zainteresovaných) a až na tom základe vyvodit' svoj právny názor a odôvodniť ho.

Odôvodnenie výroku napadnutého rozsudku krajského súdu o zastavení odvolacieho konania v časti smerujúcej proti úprave práv a povinností k maloletej je vzhľadom na obsah základných práv podľa čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru z ústavného hľadiska neakceptovateľné.

34. Ako *addendum* ústavný súd uvádza, že už viackrát mal možnosť vyjadriť sa k spôsobu hľadania a výkladu práva v konkrétnych právnych veciach.

Ústavný súd v náleze sp. zn. III. ÚS 341/07 uviedol, že pri výklade a aplikácii ustanovení právnych predpisov je nepochybne potrebné vychádzať prvotne z ich doslovného znenia. Konajúci súd však nie je doslovným znením zákonného ustanovenia viazaný absolútne. Môže, ba dokonca sa musí od neho (od doslovného znenia právneho textu) odchýliť v prípade, keď to zo závažných dôvodov vyžaduje účel zákona, systematická súvislosť alebo požiadavka ústavne súladného výkladu zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov (čl. 152 ods. 4 ústavy). Samozrejme, že sa v takýchto prípadoch musí zároveň vyvarovať svojvôle (arbitrárnosti) a svoju interpretáciu právnej normy musí založiť na racionálnej argumentácii. V prípadoch nejasnosti alebo nezrozumiteľnosti znenia ustanovenia právneho predpisu (umožňujúceho napr. viac verzií

interpretácie) alebo v prípade rozporu tohto znenia so zmyslom a s účelom príslušného ustanovenia, o ktorého jednoznačnosti niet pochybnosti, možno uprednostniť výklad *e ratione legis* pred doslovným gramatickým (jazykovým) výkladom.

V inom náleze sp. zn. I. ÚS 243/07 (v ktorom nešlo o výklad zákona, ale zmluvy) ústavný súd uzavrel, že všeobecný súd musí prihliadať na vzájomné vzťahy jednotlivých do úvahy pripadajúcich argumentov a ich úlohu v konkrétnom prípade vyvážiť s ohľadom na špecifikum danej kauzy, a nie tieto kritériá iba mechanicky aplikovať. Takýto prístup je zároveň prístupom modernej judikatúry, ktorá postupne nahrádza formálne legalistický pohľad na právo pohľadom, ktorým sa sudca usiluje poskytnúť najlepšie vyargumentovanú odpoveď na právne a skutkové otázky, ktoré pred neho strany sporu predložia (II. ÚS 49/2018).

35. Podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd zruší právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

36. Podľa § 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je viazaný rozhodnutím ústavného súdu podľa § 133 ods. 3 písm. a) až d); toto rozhodnutie ústavného súdu je vykonateľné doručením.

37. Podľa Civilného mimosporového poriadku súdy prejednávajú a rozhodujú veci ustanovené v tomto zákone (pozri § 1 CMP). Vzájomný vzťah medzi Civilným mimosporovým poriadkom a Civilným sporovým poriadkom je vymedzený v § 2 ods. 1 CMP, podľa ktorého na konania podľa tohto zákona sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 388 CSP odvolací súd rozhodnutie súdu prvej inštancie zmení, ak nie sú splnené podmienky na jeho potvrdenie, ani na jeho zrušenie.

Dôvodom na zmenu rozhodnutia môže byť nedostatočné zistenie skutkového stavu veci alebo nesprávne právne posúdenie, rovnako aj kombinácie oboch dôvodov

(ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2016, 1298 s.).

38. Úlohou krajského súdu preto bude po úplnom zistení skutkových okolností (teda či s ohľadom na časový odstup sú nejakým spôsobom upravené práva a povinnosti k maloletej) opätovne rozhodnúť v rámci odvolacieho konania, majúc na zreteli predovšetkým najlepší záujem maloletej.

39. Argumentáciu sťažovateľa týkajúcu sa určenia výživného ústavný súd vyhodnotil ako nedôvodnú. Určenie sumy výživného a jej odôvodnenie, berúc do úvahy vyjadrenie predsedu krajského súdu, nepovažuje ústavný súd za také, ktoré by bolo spôsobilé zasiahnuť do práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Navyše, sťažovateľ v petite ústavnej sťažnosti ani nežiadal vyslovenie porušenia niektorého z „majetkových“ práv.

V.

Finančné zadosťučinenie

40. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

41. Sťažovateľ požadoval finančné zadosťučinenie v sume 25 000 € z dôvodov uvedených vo svojej ústavnej sťažnosti. Ústavný súd však finančné zadosťučinenie sťažovateľovi nepriznal, pričom vychádzal z toho, že okrem vyslovenia porušenia označených práv sťažovateľa sa v konaní náprava dosiahne najmä zrušením napadnutého rozsudku krajského súdu a vrátením veci na ďalšie konanie (bod 4 výroku nálezu). Ústavný súd v prípade rozhodovania o finančnom zadosťučinení kládol dôraz na procesné špecifiká prejednávanej veci, zložitost' veci, ale aj na postoje účastníkov konania.

VI.

Náhrada trov konania

42. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti požiadal ústavný súd o priznanie náhrady trov konania, ktoré vyčíslil celkovou sumou 417,48 €.

43. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

44. Ústavný súd priznal právnenému zástupcovi sťažovateľa náhradu trov konania podľa § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) v rozsahu tarifnej odmeny za dva úkony právnych služieb (dva úkony v roku 2020 – prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) a režijného paušálu k dvom úkonom podľa § 16 ods. 3 vyhlášky. Náhrada za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2020 (2×177 €) spolu s režijným paušálom ($2 \times 10,62$ €) zvýšené o 20 % daň z pridanej hodnoty ($2 \times 37,52$ €) predstavuje sumu trov konania 450,28 € (výrok 3 nálezu).

45. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. júla 2020

Luboš Szigeti
predseda senátu